

Úvod do korpusové lingvistiky

6

MLUVENÉ KORPUSY
PRAHA – BRNO - OLMOUC

Korpusy dostupné z ČNK

Část názvu nebo popisu

bmk 596k
dialekt v2 – dial 310k
dialekt v2 – ort 299k
dialekt v1 – dial 128k
dialekt v1 – ort 126k
Jazyky v migraci 294k
lindsei_cz 135k
oral v1 6.36M
oral2013 3.29M
oral2008 1.35M
oral2006 1.31M
orator v2 1.54M
orator v1 736k
ortofon v1 1.24M
ortofon v2 2.56M

parlcorp 38.6M

pmk 819k

schola2010 1.05M

speeches 249k

Rozsah a synchronnost mluvených korpusů

Korpusy mluveného jazyka (synchronní)

korpus	velikost (počet slov)	lemmatizace	morfologické značky	rok zveřejnění	charakteristika korpusu
Obecné korpusy					
ORATOR (verze 2)	1,2 mil.	✓	✓	2019	referenční korpus monologů s jednoúrovňovou transkripcí
ORTOFON (verze 2)	2,1 mil.	✓	✓	2017	referenční reprezentativní korpus neformální mluvené češtiny s dvouúrovňovou transkripcí (zahrnuje Čechy, Moravu a Slezsko)
ORAL (verze 1)	5,4 mil.	✓	✓	2017	referenční korpus neformální mluvené češtiny (zahrnuje Čechy, Moravu a Slezsko)
ORAL2013	2,8 mil.	X	X	2013	referenční reprezentativní korpus neformální mluvené češtiny (zahrnuje Čechy, Moravu a Slezsko)
ORAL2008	1 mil.	X	X	2008	referenční sociolingvisticky vyvážený korpus neformální mluvené češtiny (zahrnuje pouze Čechy)
ORAL2006	1 mil.	X	X	2006	referenční korpus neformální mluvené češtiny (zahrnuje pouze Čechy)
Specializované korpusy					
BMK	490 tis.	X	X	2002	Brněnský mluvený korpus: přepis nahrávek brněnské mluvy z 90. let 20. století
DIALEKT (verze 2)	223 tis.	✓	✓	2017	referenční nářeční korpus s dvouúrovňovou transkripcí
Jazyky v migraci	294 tis.	✓	✓	2022	korpus rozhovorů (vedených v češtině a němčině) s pozdními německými vysídenci a českými migranty z Československa do Německa o jejich jazykových biografiích
LINDSEI_CZ	120 tis.	X	X	2017	žakovský korpus spontánní mluvené angličtiny pokročilých mluvčích s češtinou jako L1
PMK	675 tis.	X	X	2001	Pražský mluvený korpus: přepis nahrávek pražské mluvy z 90. let 20. století
SCHOLA2010	790 tis.	X	X	2010	korpus vyučovacích hodin
SPEECHES	215 tis.	✓	✓	2015	korpus prezidentských projevů
Paricorp	38 mil.	✓	✓	2021	korpus projevů v poslanecké sněmovně (1993-2021)

PMK

- **Pražský mluvený korpus (PMK)** je prvním korpusem mluvené češtiny a zachycuje autentickou mluvenou češtinu, hlavně obecnou a tématicky nesespecializovanou, resp. neomezovanou, z oblasti Prahy a jejího okolí. Vzhledem k centrálnímu a jedinečnému postavení Prahy tu jazykově dochází k velkému míšení lidí ze všech oblastí ČR a obraz jejího jazyka má tudíž do značné míry celonárodní povahu; z Prahy vychází také nejvýznamnější mediální ovlivnění celé země. Magnetofonové nahrávky (v počtu 304), které jsou plně anonymní a byly postupně přepisovány do počítače, pocházejí z let 1988-1996 a odrážejí tedy jazyk jak konce předchozího společenského období tak začátek nového.

BMK

- **Brněnský mluvený korpus (BMK)** je v rámci ČNK prvním korpusem mluvené češtiny z oblasti Moravy. Zaznamenává autentickou tematicky nesespecializovanou mluvu města Brna. BMK je elektronickým přepisem 250 anonymních magnetofonových nahrávek z let 1994-1999 zachycujících 294 mluvčích.
- Značná pestrost brněnské mluvené češtiny odráží složitost sociální struktury velkoměsta, ústřední postavení Brna v rámci Moravy (dochází zde k míšení obyvatel z celého dosud nářečně diferencovaného regionu) a dále teritoriální blízkost k jazykovému území vlastních Čech. V běžné mluvě Brňanů se prolíná zejména středomoravský interdialekt s pronikající obecnou češtinou (s níž se v řadě rysů tradiční dialekt okolí města shoduje), v oblasti slovní zásoby jsou patrné relikty někdejšího soužití brněnské češtiny s německým jazykem a vliv brněnského slangu (hantecu). Mluvený jazyk v Brně reflektuje také celomoravskou tendenci širšího funkčního využití češtiny spisovné.

ORAL2006

- Mluvený korpus **ORAL2006** je v pořadí třetím mluveným korpusem, který je dostupný v rámci projektu Český národní korpus. Zachycuje mluvenou češtinu z celé oblasti českých nářečí v užším slova smyslu. Jedná se o přepis 221 nahrávek z let 2002 - 2006. Všechny nahrávky vznikaly v neformálních situacích, to znamená, že se mluvčí vzájemně znali a měli k sobě přátelský vztah. Celkem bylo nahráno 6 693 minut, tj. asi 111 a půl hodiny, a v jejich rámci zaznamenáno 1 000 798 slov od 754 mluvčích.

ORAL2008

- Korpus **ORAL2008** představuje v rámci projektu Český národní korpus v pořadí již čtvrtý korpus mluvené češtiny. Zachycuje stejně jako [ORAL2006](#) mluvu ve výhradně neformálních situacích. Jde však o první mluvený korpus ÚČNK, který je plně vyvážený v základních sociolingvistických kategoriích mluvčích (pohlaví, věková skupina, výše dosaženého vzdělání a oblast pobytu v dětství). Korpus ORAL2008 vychází ze stejné materiálové základny jako ORAL2006, avšak žádný z přepisů zařazených do korpusu ORAL2008 nebyl použitý v korpusu ORAL2006.

ORAL2008

- Korpus je sestaven z přepisů 297 nahrávek, které byly v letech 2002-2007 pořízeny na různých místech po celém území Čech (tj. ne Česka). Zachycují autentickou mluvenou češtinu v přirozeném prostředí na území tradičně vymezeném jako oblast českých nářečí v užším smyslu. Vzhledem k postupu nivelizačních procesů jde v projevech nejčastěji o obecnou češtinu a její regionální varianty. Všem nahrávkám je společné to, že byly pořízeny výhradně v neformálních situacích, mluvčí se vzájemně znali a měli k sobě přátelský vztah. Mluvčí nebyli předem informováni o účelu nahrávání, ten jim byl sdělen až po ukončení nahrávání. Všichni následně souhlasili s použitím nahrávky pro potřeby Českého národního korpusu. Nahrávky pro ORAL2008 představují 6 883 minut, tj. necelých 115 hodin, a v jejich rámci byly zaznamenány projevy 995 mluvčích. Celý korpus zahrnuje 1 000 097 slov.

ORAL2013

- Korpus ORAL2013 se skládá z **835 nahrávek** z let **2008–2011** a obsahuje **2 785 189 textových slov**, tj. celkem **3 285 508 pozic**; v sondách vystupuje celkem **2 544 mluvčích**, z toho **1 297 unikátních**. Nahrávky byly pořizovány v Čechách, na Moravě i ve Slezsku, jejich celková délka je **17 471 minut**, tj. téměř 300 hodin.

ORTOFON 2017

- ortografická transkripce
- zjednodušená fonetická transkripce
- je možné spustit nahrávku KWIC:

https://www.korpus.cz/kontext/view?viewmode=kwic&pagesize=40&attrs=word&attr_vmode=visible-kwic&base_viewattr=word&refs=%3Ddoc.id&q=~SWWc4ekWEA8W&cutoff=0

DIALEKT

- <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:dialekt>
- Nahrávky pro ČJA + další sběr
- 50.-80.léta XX. stol.
- 90. l. XX. stol. – XXI. stol.
- Aplikace MAPKA
- **zvukový záznam** nářečního projevu,
- dialektologický a ortografický **přepis projevu**,
- **rozbór nářečních jevů** obsažených v ukázce,
- **sociolingvistické údaje** o nahrávce a mluvčích

MAPKA

Ukázka ze staré vrstvy nářečního materiálu

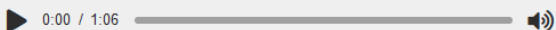
(50. až 80. léta 20. stol.)

Nahrávka: 067-S-SLM-1965-SA

Ostrava (Polanka nad Odrou); 1965; muž (77 let)

Vodník a medvěď

Dialektologický přepis (rovina dial):

tak ten vodňig jim tam robił čertovinu, že oňi tam jagživ na nodz ňebyli. oňi dycky odešli do d'ed'iny na noc. a přišel tam z medvjed'em chl'ap a pros'it' o ten nocleh a oňi mu prajeli: "človječe, dy my tu sami ňemožem byc'." pravi

Ukázka z nové vrstvy nářečního materiálu

(od 90. let 20. stol. do současnosti)

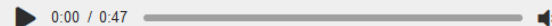
Nahrávka: 446-S-SLM-2016-N

Staříč; 2016; žena (82 let)

Pro srovnání zařazena ukázka z jiné obce

Velikonoce a události za druhé světové války

Dialektologický přepis (rovina dial):

zrovna o tih Velikonocah, bo to aňi... přišli klucy, višmigrustovali nas, pololí nas a my zme se skovavali, skovavali... a eš'ťe ti řeknu, jak, jag byla vaľka a my f tim, f

DIALEKT

Korpus: dialekt v2 - dial | Dotaz: ešče (186 výskytů) ~ Podrobnosti

Výskytů: 186 | i.p.m.: 599,61 (vztaženo k celému korpusu) | ARF: 69,93 | Výsledek je seříděn

1 / 5

Výběr řádků: základní

- 0032-C-CEM-1964-SA
- 0032-C-CEM-1964-SA
- 0042-M-STM-1966-SA
- 0042-M-STM-1966-SA
- 0050-M-STM-1968-SA
- 0052-M-STM-1968-SA
- 0052-M-STM-1968-SA
- 0052-M-STM-1968-SA
- 0055-M-VYM-1970-SA
- 0055-M-VYM-1970-SA
- 0056-M-VYM-1964-SA
- 0058-M-VYM-1965-SA
- 0058-M-VYM-1965-SA
- 0061-M-VYM-1966-SA

Výchozí zobrazení | Promluvy

• chodil na tu pokrejvačinu , tak já sem nemňela kalčeňi , diš sem nemňela kalčeňi , taki bila bída wo to , tak já sem nanosila za celí leto , sem si uživila pec , co sem spálila , a ešče na zimu .

Aloisie Š.

• (nadechnutí)

Aloisie Š.

• a topila sem s tím až do ledna , celej leden ešče , jo ?

Vlastimil Š.

• tos tu pedz živila ?

Aloisie Š.

• no , živila tím , tím harapátim .

Aloisie Š.

• bil tenkrát hroznej polom , tadi vítr a

m spálila , a ešče na zimu . (nadechnutí) a to
celej leden ešče , jo ? tos tu pedz živila ?
+ a pag ešče vone vešle a pré : " pod' ešče , pré
+ " pod' ešče , pré ten zbětek pré te nevemňeni , za ten
tech kritu , a ešče si vzale chleba a he šlihovice . (nade
en ve válce a ešče náz zostalo šest , štiri děfčata a dvě kluci .
+ a to ešče nebilo fšecko nič . zaz disi zme bili s
tag zaljčičili , ešče pri : " puđu do teho lesa ."
co đeuáte , ešče potpálíte ! " toš co đeuáme ? šak sr
dajte , lebo ešče vihoríme . " (smích více mluvčích naj
sa tam šuo , ešče bižo prítmo . (nadechnutí)
můj taťínek ešče , to já už si tag nepamatuju , ale můj
o aj já doma ešče si ... a randlíki sme m'eli a ti trajfúze a
edať prácu , ešče hen na Pústevňe , tam se dělala nová tá skakač

SCHOLA2010

- Řešitelem korpusu SCHOLA2010 je v rámci výzkumného záměru MSM 0021620825 (Jazyk jako lidská činnost, její produkt a faktor) **Ústav českého jazyka a teorie komunikace (ÚČJTK) UK FF**. Jedná se o sociologicky i didakticky jedinečný korpus, protože vychází ze školního prostředí a zaznamenává mluvený jazyk vyučovacích hodin (především standardních vyučovacích hodin s délkou cca 45 min.). Uživatelům se nabízí jazykový materiál, v němž je zachycena mluva učitelů i žáků během vyučování. Zatím je to jediný veřejně přístupný korpus tohoto typu. Uvedený korpus se od ostatních mluvených korpusů zveřejněných v Českém národním korpusu (ČNK) liší také tím, že obsahuje mluvu dětí a mládeže.

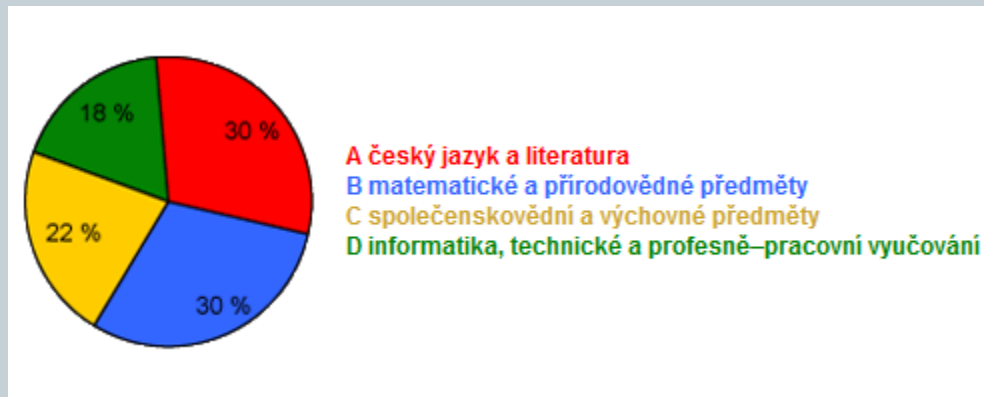
SCHOLA2010

- Korpus SCHOLA2010 tvoří **204 přepisů nahrávek vyučovacích hodin**, pořizených v letech **2005–2008**. Sondy pocházejí z různých míst České republiky, viz oddíl [Statistiky ke korpusu Schola2010](#). 131 nahrávek bylo nahráno ve středočeské nářeční oblasti, 57 nahrávek ve východomoravské nářeční oblasti (vymezení nářečních oblastí se opírá o pojetí Běličovo, *Nástin české dialektologie*, 1972, a o členění nářečních oblastí v Českém jazykovém atlasu, 1992–2005, viz [mapa nářečních oblastí podle ČJA](#)), jde tedy i o teritoriálně různorodý jazykový materiál.

Korpus vyučovacích hodin SCHOLA2010

- Zastoupení dle vyučovacích předmětů

PARLCORP

● Korpus českých parlamentní projevů

Korpus: [parlcorp](#) | Dotaz: [důchod](#) (7 161 výskytů) ~ [Podrobnosti](#)

Výskytů: **7 161** | i.p.m.: **185,56** (vztaženo k celému korpusu) | ARF: **1 313,26** | Výsledek je setříděn

1 / 180 ▶▶▶

Výběr řádků: ▼

☐	doc#1	ITRL . Tento ekonomický ukazatel vlastně ukazuje míru celkových odvodů	důchodů	obyvatel do různých odvodů daňových , sociálních , pojistných ,
☐	doc#1	mateřské dovolené , rodičovského příspěvku , nemocenské , ale i	důchody	, řešili jsme to . To jsou ti ? Těch
☐	doc#2	nelze posuzovat obě dvě situace , to je odchod do	důchodu	a způsobilost k řízení stejným měřítkem . (Potlesk z
☐	doc#2	spojit , jak navrhuji , právě s řádným odchodem do	důchodu	. Myslím si , že na tom nic není .
☐	doc#2	tím nesouhlasím - aby se neustále zvyšoval věk odchodu do	důchodu	. To je naprosto nesouměřitelné a já si myslím ,
☐	doc#13	Slovenské republiky , než kdyby tyto doby byly zhodnoceny v	důchodech	českých . Z tohoto důvodu se dotčené osoby dlouhodobě domáhaly
☐	doc#13	podpory poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky , přiznání českého	důchodu	za tyto doby . Proto se Poslanecká sněmovna i Senát

Korpus prezidentských projevů

- speeches

<https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:speeches>

- *written to be spoken*

Zásady přepisu

- pravopis a přepis x fonetický přepis
- interpunkce „pauzová“
- pravopis i-y
- pravopis ě
- délka vokálů
- asimilace znělosti
- zdvojené souhlásky
- artikulační asimilace
- cizí slova a propria
- přitákání, odmítnutí, smích, komentáře, nesrozumitelné úseky, překryvy

Sociolinguvistické značkování

- pohlaví
- věk
- vzdělání
- teritoriální zařazení

Ochrana poskytovatelů

- prohlášení dovolující uveřejnění nahrávky za stanovených podmínek
- vynechání veškerých údajů, přes něž by bylo možné „vysledovat“ hovořící (jména, adresy, tel. čísla, ...)

Olomoucký mluvený korpus

- Projekt dr. P. Pořízky UPOL
- foneticky přepsané texty
- <http://korpling.webnode.cz/olomoucky-mluveny-korpus/>

Publikace

Čeština v mluveném korpusu

Marie Kopřivová a Martina Waclawičová

Ke značkování mluvených korpusů

- HLAVÁČKOVÁ, Dana a Klára OSOLSOBĚ. Morfologické značkování mluvených korpusů, zkušenosti a otevřené otázky. Kopřivová, Marie, Waclawičová, Martina. In *Čeština v mluveném korpusu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny/ Ústav Českého národního korpusu, 2008. s. 105-114, 10 s. ISBN 978-80-7106-982-9.
- https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:lemtag_mluv
- Kopřivová, M. - Lukeš, D. - Komrsková, Z. - Poukarová, P. (2017): Korpus ORAL: sestavení, lemmatizace a morfologické značkování. In *Korpus - Gramatika - Axiologie*, 15, 47-67.
- Lukeš. D. - Klimešová, P. - Komrsková, Z. - Kopřivová, M. (2015) : Experimental Tagging of the ORAL Series Corpora: Insights on Using a Stochastic Tagger. In: TSD 2015, Ed. P. Král a V. Matoušek. Springer international Publishing, 342-350.

Publikace

Morfologie mluvené češtiny: Frekvenční analýza

Jitka Šonková

Tento svazek podává první soustavnou charakteristiku skloňování a časování v mluvené češtině. Studie vychází z kvantitativní analýzy Pražského mluveného korpusu, tvořeného přepisy více než 304 nahrávek z Prahy a okolí, a zaměřuje se především na konkurenci spisovných a nespisovných tvarů v běžné komunikaci českých mluvčích.

Šonková, J.: Morfologie mluvené češtiny: Frekvenční analýza. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008.
ISBN 978-80-7106-956-0

Publikace

- Čermák, F. (ed.): Frekvenční slovník mluvené češtiny. Karolinum, Praha 2007. ISBN 978-80-246-1425-0

slovní	611-71	1
slovní	6118-71	2
slovní	61/1	2
slovní	61/2	1
slovní		7
slovní	21010314-1/1	2
slovní	21010316-1/1	1
slovní	210/1	3
slovní	210/2	1
Frekvenční slovník mluvené češtiny		13
--- sloj		
slovní	112/1	3
slovní	112/2	1
slovníky	112/1	7
slovníky	11432211/1	1
slovníky	112/1	1
slova		94
--- slovo, slože, slovat at. v		
slovo	11404225/1	1
slovo	11404227/1	1
slovo	11404228/1	1
slovo	114/1	5
slovo	114/2	1
slova	11404122/1	1
slova	11404123/1	1
slova	11404211/1	1
slova	11404216/1	1
slova	11404242/1	4
slova	11404242/2	1
František Čermák a kolektiv		3
slova	1140429-71	1
slova	11414122/1	1
slova	11414123/1	1
slova	11494242/1	2
slova	11494246/1	1
slova	114/1	11

Příklady otázek v testu

- Který byl první mluvený korpus zveřejnění ÚČNK?
- Která další pracoviště se podílí na budování korpusů mluveného jazyka zveřejněných ÚČNK?
- V jaké podobě jsou uložena data mluvených korpusů (typy transkripce, přístup k nahrávkám)?
- Které publikace vznikly na základě mluvených korpusů češtiny?
- Které z mluvených korpusů jsou lemmatizovaná a morfologicky označovaná?